

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ЖИХОРСЬКА ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 378.091.2:37.011.3-051

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НАВЧАЛЬНО-
ДОПОМІЖНОГО ПЕРСОНАЛУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В
УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ НЕФОРМАЛЬНОЇ ТА ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

КИЇВ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор
СПІЦІН ЄВГЕН СЕРГІЙОВИЧ
Київський національний університет імені
Тараса Шевченка,
професор кафедри педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
БОБРИЦЬКА ВАЛЕНТИНА ІВАНІВНА,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
професор кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики;

кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
ВАСИЛЕНКО ОЛЕНА ВІКТОРІВНА,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри іноземних мов.

Захист відбудеться «4» липня 2017 року об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.456.02 в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України за адресою: 01014, м. Київ, вул. Bastionna, 9, 9-й поверх, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (01014, м. Київ, вул. Bastionna, 9).

Автореферат розіслано « » червня 2017 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ю. А. Скиба

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інтеграція системи вищої освіти України до Європейського простору вищої освіти вимагає змістових, процедурних, організаційних змін в освітньому процесі вищої школи. Значною мірою позитивний результат цієї діяльності залежить від якісного забезпечення всіх складових: нормативної, організаційної, педагогічної. Забезпечення організаційної (процесуально-технологічної) складової залежить від навчально-допоміжного персоналу і потребує його спеціальної підготовки. Модернізація української вищої освіти, реалізація положень Болонської декларації та Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) призвели до розширення та ускладнення професійних завдань навчально-допоміжного персоналу. Відповідно суттєво підвищуються вимоги до рівня професіоналізму навчально-допоміжного персоналу, його знань, навичок, інших компетентностей задля належного виконання функціональних обов'язків у нових умовах. Зважаючи на відсутність нормативних документів, що регламентують професійну діяльність навчально-допоміжного персоналу, визначають систему її оцінювання, встановлюють рівень сформованості і зміст компетентностей, існує нагальна потреба у розробленні цілісної системи формування інтегрованої професійної компетентності цієї категорії персоналу вищого навчального закладу. Готовність до професійної діяльності навчально-допоміжного персоналу не забезпечується здобуттям вищої освіти в межах традиційної формальної освіти, оскільки підготовка таких фахівців в Україні не здійснюється. Повноти та цілісності підготовки навчально-допоміжного персоналу можна досягти у процесі інтеграції неформальної та інформальної освіти шляхом їх взаємодії, взаємопроникнення і розширення можливостей. Інтеграція видів освіти як процес має бути спрямована на результат – формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу.

Сутність компетентності та реалізацію компетентнісного підходу у підготовці фахівців досліджували Н. Бібік, С. Гончаренко, В. Гриньова, Е. Зеер, І. Зязюн, В. Луговий, А. Марушкевич, О. Плахотнік, Г. Селевко; зміст і структуру професійної компетентності, підходи до її формування вивчали Л. Буркова, Р. Гуріна, А. Маркова, Е. Луговська, В. Маслов; питання інтеграції видів освіти у підготовці фахівців розробляли В. Горський, А. Золотарьова, С. Полянкіна, О. Ройтблат, Д. Сидоров. Проте у педагогічних дослідженнях не приділено достатньої уваги з'ясуванню сутності професійної діяльності навчально-допоміжного персоналу, його ролі в організації освітнього процесу, поза науковими інтересами дослідників залишилася проблема формування професійної компетентності цієї категорії персоналу вищого навчального закладу.

За результатами аналізу проблеми формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу виявлені суперечності:

– між необхідністю якісного забезпечення освітнього процесу у вищому навчальному закладі в контексті реформування вищої освіти та рівнем професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу;

– між потребою щодо постійного підвищення рівня професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу та відсутністю системи підготовки такого персоналу, методичного забезпечення для ефективного здійснення цього процесу.

Актуальність проблеми та її недостатня розробленість, необхідність розв'язання виявлених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: **«Формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалася відповідно до тематичного плану наукових досліджень Київського національного університету імені Тараса Шевченка з теми «Розвиток цілісної особистості в контексті соціальних змін: соціальні, психологічні та педагогічні аспекти» (0114U003481). Тема дисертації затверджена вченою радою факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол від 16 жовтня 2014 р. № 3) та узгоджена у міжвідомчий Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології НАПН України (протокол від 23 грудня 2014 р. № 9).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці моделі формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти.

Мета дослідження конкретизована у таких *завданнях*:

– визначити поняття «професійна компетентність навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу»;

– виявити характеристики інтеграції видів освіти у підготовці навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу;

– визначити зміст і структуру професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу, організаційно-педагогічні умови, рівні, критерії та показники сформованості професійної компетентності;

– розробити й експериментально перевірити модель формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти;

– підготувати методичні рекомендації щодо формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти.

Об'єкт дослідження – підготовка навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу.

Предмет дослідження – формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти.

Методи дослідження. Для досягнення мети і розв’язання поставлених завдань було використано такі методи:

– *аналіз, синтез, порівняння та класифікація* загальнонаукової і спеціальної педагогічної та психологічної літератури, нормативно-законодавчих документів – для формулювання вихідних положень, виявлення сутнісних ознак й уточнення базових понять дослідження; для характеристики інтеграції видів освіти у підготовці навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу;

– *аналіз, систематизація, порівняння, узагальнення* посадових обов’язків навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу та досвіду практичної діяльності, опитування експертів – для характеристики особливостей професійної діяльності, змісту і структури професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу;

– *анкетування, пряме і непряме спостереження, бесіда, опитування, інтерв’ювання, самоаналіз, аналіз результатів діяльності та результатів навчання* – для визначення рівнів, критеріїв та показників сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу;

– *моделювання* – для розроблення моделі формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти;

– *педагогічний експеримент* – для доведення достовірності вихідних положень та перевірки моделі формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу;

– *математичної статистики* (t-критерій Стьюдента) – для оцінювання і теоретичного обґрунтування достовірності отриманих результатів експерименту;

– *узагальнення, абстрагування та прогнозування* – для підготовки навчально-методичних матеріалів щодо формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації:

– *вперше* розроблено та теоретично обґрунтовано модель формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти, яка складається з цільового, змістового, організаційно-процесуального та оцінювально-результативного блоків; визначено критерії (когнітивний, функціональний, особистісний) та відповідні їм показники, рівні (достатній, середній, низький) сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу; виявлено організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу (забезпечення інтеграції

неформальної та інформальної освіти; етапність формування професійної компетентності в сукупності її компонентів; побудова навчання з орієнтацією на особливості професійної діяльності; забезпечення науково-методичного та інформаційного супроводу; індивідуалізація процесу навчання); визначено поняття «професійна компетентність навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу», обґрунтовано її зміст і структурні компоненти (змістовий, операційно-діяльнісний, особистісно-мотиваційний);

– *удосконалено* зміст навчання навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу на робочому місці, спрямований на набуття професійно важливих знань, умінь та інших компетентностей для реалізації поточних завдань відповідно до функціональних обов'язків з урахуванням особливостей професійної діяльності; уточнено поняття «навчально-допоміжний персонал вищого навчального закладу», відмінною ознакою якого є виконання допоміжних функцій у забезпеченні освітнього процесу;

– *подальшого розвитку* набуло визначення змісту і видів професійної діяльності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу у частині здійснення організаційного супроводу освітнього процесу.

Практичне значення одержаних результатів. Авторська модель і методичне забезпечення (методичні рекомендації, програми курсів підвищення кваліфікації) формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти можуть бути використані у процесі підготовки, адаптації, професійного розвитку навчально-допоміжного персоналу вищих навчальних закладів.

Матеріали наукового дослідження можуть бути використані на лекційних, семінарських та практичних заняттях у процесі підготовки відповідних фахівців у вищих навчальних закладах, закладах системи післядипломної освіти, при розробленні навчально-методичних посібників та стати базою для подальших наукових розвідок.

Результати наукового дослідження впроваджено у процес навчання навчально-допоміжного персоналу Київського національного університету імені Тараса Шевченка (довідка від 19 липня 2016 р. № 056/549), Тернопільського національного економічного університету (довідка від 24 лютого 2016 р. № 126-24/385), Інституту вищої освіти Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (довідка від 03 березня 2016 р. № 076), Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара (довідка від 07 квітня 2016 р. № 81-903-556), Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка від 19 квітня 2016 р. № 1867-Н).

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження знайшли відображення у доповідях на трьох міжнародних наукових та науково-практичних конференціях: Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи досліджень (Київ, 2011); Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка (Суми, 2015); Перспективні

напрями розвитку сучасних педагогічних і психологічних наук (Харків, 2016).

Публікації. Основні результати дослідження відображено у 12 публікаціях, з них: 5 статей – у наукових фахових виданнях України з педагогічних наук, одне з яких індексується у IndexCopernicusMasterList та CEJSH; одна стаття – у зарубіжному виданні (Угорщина); дві статті – в інших виданнях; три – тези, одні методичні рекомендації.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (380 найменувань), 13 додатків. Загальний обсяг дисертації – 355 сторінок, обсяг основного тексту – 195 сторінок. Робота містить 18 таблиць і 21 рисунок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію і впровадження результатів дослідження.

У **першому розділі** – *«Теоретичні засади формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу»* – охарактеризовано основні поняття формування професійної компетентності фахівців, проаналізовано наукові підходи до тлумачення цих понять, розкрито сутність інтеграції неформальної та інформальної освіти у підготовці навчально-допоміжного персоналу, визначено особливості професійної діяльності та професійного самовдосконалення навчально-допоміжного персоналу.

На основі теоретичного аналізу наукових праць українських і зарубіжних вчених встановлено, що у педагогічній науці виділяють різні види компетентностей, серед яких професійна викликає найбільше суперечностей щодо з'ясування її сутності. Проблема професійної компетентності фахівця розглядається з різних наукових підходів: ситуаційного (І. Арановська); функціонального (О. Бабаян, Н. Єфремичева, Е. Луговська та ін.); діяльнісного (Л. Буркова, Р. Гуріна, В. Маслов та ін.); особистісного (С. Врублевська, А. Маркова, Є. Трифонов та ін.); особистісно-діяльнісного (А. Асаул, Н. Кропотова, М. Сідун та ін.).

У розділі на підставі аналізу праць українських і зарубіжних учених виокремлено сутнісні характеристики професійної компетентності фахівця та визначено поняття «професійна компетентність навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу» як складне утворення, що інтегрує в собі: знання та вміння, необхідні для ефективного здійснення професійної діяльності; навички для виконання службових завдань; професійні, світоглядні та громадянські якості, що сприяють формуванню в особистості здатності розв'язувати складні завдання та проблеми в контексті

забезпечення освітнього процесу, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, на основі самостійності та відповідальності.

Проведений аналіз праць В. Лугового, О. Павлової, О. Ройтблат, Д. Сидорова, Л. Сігаєвої та ін. дав підстави констатувати відсутність єдиних підходів до тлумачення сутності поняття «навчання впродовж життя», класифікації видів освіти, визначення їх структури, розмежування неформальної та інформальної освіти. У контексті дослідження уточнено зміст понять «неформальна освіта» (навчальна діяльність, яка має організований, систематичний, але не щоденний характер, не завжди структурована з погляду цілей і тривалості, зорієнтована на конкретні потреби та інтереси здобувачів освіти, має визначені результати навчання, проте не завершується наданням кваліфікації певного рівня формальної освіти) та «інформальна освіта» (несистематична, не завжди усвідомлена та цілеспрямована навчальна діяльність, що реалізується у процесі трудової діяльності, спілкування, через засоби масової інформації та не має визначених результатів навчання).

Як засвідчили результати аналізу наукового доробку дослідників інтеграційних процесів в освіті (Е. Бабаєвої, Ю. Гібадулліної, Д. Сидорова та ін.), формування професійної компетентності не здійснюється повною мірою в системі традиційної освіти, а відбувається за рахунок інтеграції неформальної освіти з інформальною. Процес інтеграції цих видів освіти визначено як взаємодію, взаємопроникнення і розширення можливостей неформальної та інформальної навчальної діяльності, спрямованих на формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу, зокрема його комплексних умінь, навичок, професійно важливих якостей, що стимулюють практичне застосування знань при виконанні своїх функціональних обов'язків.

До навчально-допоміжного персоналу відносяться працівники вищого навчального закладу, які мають різну фахову підготовку та здійснюють організаційно-допоміжну діяльність та обслуговування основних (наукових, педагогічних, науково-педагогічних) працівників. Відтак, *навчально-допоміжний персонал вищого навчального закладу* – це працівники вищого навчального закладу, які виконують допоміжні та обслуговуючі функції щодо забезпечення освітнього процесу. Відповідно до виду структурного підрозділу навчально-допоміжний персонал поділяємо на дві підгрупи: 1) працівники навчальної частини / групи з організації освітнього процесу факультету (інституту); 2) працівники кафедри / навчальної лабораторії.

На підставі аналізу типових посадових обов'язків та досвіду практичної роботи виокремлено основні види діяльності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу – технологічну, організаційно-управлінську, інформаційно-аналітичну, комунікативну, які є спільними для визначених підгруп, проте відрізняються специфікою службових завдань. Встановлено, що професійна діяльність навчально-допоміжного персоналу полягає у забезпеченні освітнього процесу відповідно до вимог чинного законодавства і спрямована на вирішення основних службових завдань:

здійснення супроводу освітнього процесу; координацію навчальної роботи структурних підрозділів; забезпечення взаємодії між учасниками освітнього процесу; надання необхідних засобів для здійснення освітньої діяльності науково-педагогічних працівників; ведення діловодства та документування діяльності відповідного структурного підрозділу тощо.

У висновках до розділу акцентовано увагу на необхідності формування професійної компетентності та сприяння професійному самовдосконаленню навчально-допоміжного персоналу у зв'язку із зростанням складності завдань та динамічної зміни середовища, в якому діє ця категорія працівників вищого навчального закладу, що пов'язано з об'єктивною ситуацією у вищій освіті в контексті її реформування та, відповідно, підвищенням вимог до рівня професійної компетентності.

У **другому розділі** – «*Обґрунтування моделі формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу*» – розглянуто загальну методичку проведення дослідження, розкрито структуру професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу, проаналізовано результати констатувального етапу педагогічного експерименту, визначено організаційно-педагогічні умови, розроблено й обґрунтовано модель формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу.

У цьому розділі охарактеризовано етапи дослідження та висунуто *гіпотезу*, яка полягає у тому, що формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу буде ефективним, якщо процес здійснювати в умовах інтеграції неформальної (курси підвищення кваліфікації, навчання на робочому місці) та інформальної (самонавчання) освіти, із забезпеченням науково-методичного та інформаційного супроводу, дотриманням визначених підходів і принципів організації продуктивного навчання.

Проведений аналіз наукової літератури (праці О. Бабаян, В. Вишпольської, А. Маркової та ін.) та врахування особливостей професійної діяльності навчально-допоміжного персоналу дали можливість визначити й теоретично обґрунтувати структуру професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу, яка складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: *змістового* (необхідна сукупність професійних знань і їх розуміння, що є основою усвідомленого, цілеспрямованого здійснення професійної діяльності), *операційно-діяльнісного* (сукупність професійних умінь, необхідних для виконання відповідних посадових функцій; комунікаційних навичок; способів і досвіду розв'язання службових завдань на основі самостійності та відповідальності) та *особистісно-мотиваційного* (сукупність особистісних якостей; стійких мотивів, що сприяють усвідомленню значущості професійної діяльності; орієнтація на професійне самовдосконалення).

З огляду на структуру досліджуваної компетентності визначено й охарактеризовано критерії та відповідні їм показники: *когнітивний* (наявність професійних знань; розуміння цілей та завдань професійної діяльності;

обізнаність із методами та способами виконання службових завдань), *функціональний* (сформованість професійних умінь; оволодіння навичками, способами і досвідом самостійного розв'язання службових завдань; наявність умінь здійснювати самоконтроль, самоаналіз і самооцінку результатів професійної діяльності), *особистісний* (сформованість професійно важливих і необхідних для професійної діяльності якостей; усвідомлення значущості своєї діяльності; прагнення до підвищення професійної компетентності, самовдосконалення та саморозвитку). Критерії та показники формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу охоплюють основні характеристики і дають можливість встановити рівень її сформованості: низький, середній, достатній.

Підготовлено і проведено педагогічний експеримент, який складався з двох етапів: констатувального та формувального. Метою констатувального етапу експерименту було з'ясування наявного рівня професійної компетентності, розроблення моделі її формування, прогнозування результатів навчання. Проведено анкетування 290 працівників з числа навчально-допоміжного персоналу та 56 керівників структурних підрозділів вищих навчальних закладів, які виступили у ролі експертів. Аналіз результатів анкетування навчально-допоміжного персоналу та експертів, проведення індивідуальних та групових бесід засвідчили наявність потреби у формуванні професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу.

Проведене дослідження дало можливість встановити, що за показниками *когнітивного* критерію професійна компетентність сформована на достатньому рівні у 32,1 % навчально-допоміжного персоналу, середньому – у 31,2 %, низькому – у 36,7 %; за показниками *функціонального* критерію сформовано на достатньому рівні у 32 % працівників, на середньому – у 27,3 %, на низькому – у 40,7 %; за показниками *особистісного* критерію сформовано на достатньому рівні у 20,2 % навчально-допоміжного персоналу, на середньому – у 30,7 %, на низькому – у 49,1 % (рис. 1).

Рис. 1. Рівні сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу (у %) за результатами анкетування навчально-допоміжного персоналу та експертів

Виявлено проблеми, які перешкоджають формуванню професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального

закладу: відсутність цілісної системи підготовки означеного персоналу; недостатність заходів із підготовки працівників до впровадження новацій в освітній процес вищого навчального закладу; низька мотивація навчально-допоміжного персоналу до підвищення професійного рівня та саморозвитку.

Наявний рівень сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу засвідчив необхідність пошуку шляхів його підвищення, одним із яких може стати розроблення та впровадження оптимальної моделі формування професійної компетентності з використанням можливостей неформальної та інформальної освіти.

У процесі дослідження розроблено модель формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу (рис. 2). Запропонована модель дає можливість уявити цей процес як цілісну систему з окремими структурними блоками:

- *цільовий блок* включає мету та завдання, методологічні підходи (андрагогічний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, компетентнісний, системний), принципи (систематичності й послідовності; практичної орієнтованості; автономності; взаємонавчання);

- *змістовий блок* містить структурні компоненти професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу (змістовий, операційно-діяльнісний, особистісно-мотиваційний), види професійної діяльності (технологічний, організаційно-управлінський, інформаційно-аналітичний та комунікативний), які визначають зміст навчання, спрямованого на формування професійної компетентності;

- *організаційно-процесуальний блок* включає компоненти формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу (навчання на робочому місці, короткотермінові курси підвищення кваліфікації, довготермінові курси підвищення кваліфікації, самонавчання), організаційно-педагогічні умови (забезпечення інтеграції неформальної та інформальної освіти; етапність формування професійної компетентності в сукупності її компонентів; побудова навчання з орієнтацією на особливості професійної діяльності; забезпечення науково-методичного та інформаційного супроводу; індивідуалізація процесу навчання), форми, методи та засоби навчання;

- *оцінювально-результативний блок* складається з рівнів (низький, середній, достатній), критеріїв (когнітивний, функціональний, особистісний) і відповідних їм показників, методів оцінювання сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти.

У висновках до розділу наголошено на тому, що запропонована модель формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу ґрунтується на інтеграції неформальної та інформальної освіти, покликана систематизувати процес підготовки навчально-допоміжного персоналу і забезпечити достатній рівень сформованості його професійної компетентності.

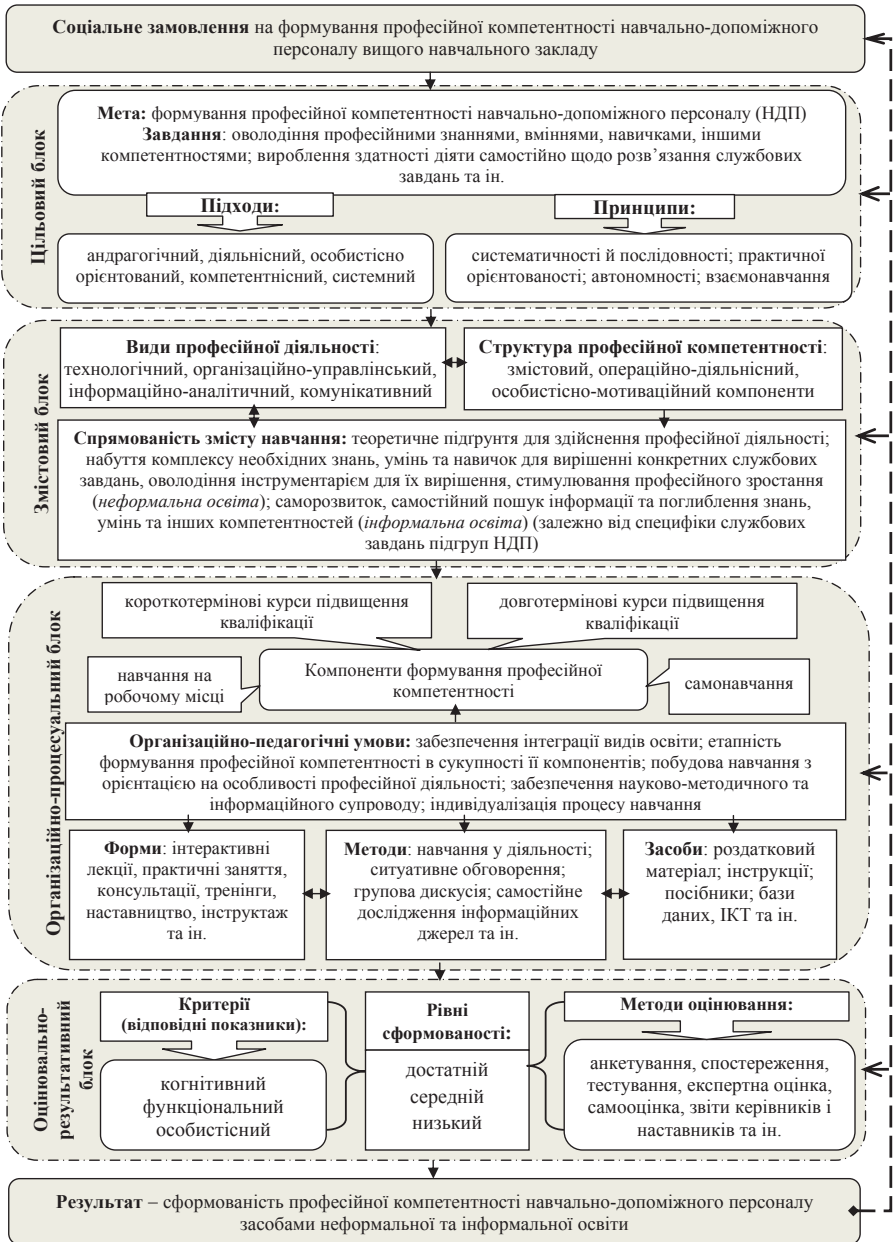

Рис. 2. Модель формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти

У **третьому розділі** – «*Експериментальна перевірка ефективності моделі формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу*» – охарактеризовано етапи реалізації процесу формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу, проаналізовано та узагальнено результати експериментальної перевірки моделі формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу.

У розділі проаналізовано етапи експериментальної роботи з формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу в експериментальній групі. На першому (ознайомчо-репродуктивному) етапі формування професійної компетентності відбувалося шляхом навчання на робочому місці та самонавчання; на другому (перетворювальному) етапі – проведення короткотермінових курсів підвищення кваліфікації, навчання на робочому місці та самонавчання; на третьому (продуктивному) етапі – проведення довготермінових курсів підвищення кваліфікації з відривом від виробництва, навчання на робочому місці, самонавчання.

Акцентовано увагу на тому, що процес формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу складний, його реалізація потребує часу, систематизації та алгоритмізації засвоєння професійно важливих і необхідних для здійснення професійної діяльності знань, вмінь, особистісних якостей.

Визначено результати формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу на кожному етапі:

- результатом першого етапу стало розуміння навчально-допоміжним персоналом сутності, змісту, цілей та завдань професійної діяльності; оволодіння мінімально необхідними професійними знаннями; засвоєння основних прийомів роботи; набуття початкових професійних вмінь;

- по завершенню другого етапу у навчально-допоміжного персоналу фіксується ситуативне прагнення до підвищення професійної компетентності; поглиблення і розширення професійних знань та вмінь; здатність організувати та контролювати процес навчання, розробляти різні види планів та розклади роботи структурного підрозділу, здійснювати їх супровід; організувати спільну діяльність для виконання службових завдань; впорядковувати і зберігати інформацію з питань організації освітнього процесу; використовувати автоматизоване робоче місце;

- результатом третього етапу формування професійної компетентності стали систематизація та поглиблення професійно важливих знань; здобуття додаткових знань і умінь; опанування нових та створення власних методів і способів виконання службових завдань; здатність регулювати й аналізувати свою діяльність; наявність прагнення до саморозвитку та самовдосконалення; усвідомлення значущості своєї діяльності.

Перевірка рівнів сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу здійснювалася шляхом анкетування, тестування, усних та письмових відповідей, виконання творчих завдань, спостереження під час виконання службових завдань, бесід, аналізу карток оцінки експертів

та самооцінки, результатів діяльності. Для здійснення перерахунку критеріїв та показників рівня сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу у кількісній еквівалентності було використано шкалу оцінювання – від 0 до 4,9 балів – низький рівень сформованості професійної компетентності за показником, від 5 до 7,9 балів – середній, від 8 до 10 – достатній.

Порівняльний аналіз рівнів сформованості професійної компетентності до початку та по завершенню формувального впливу в експериментальній та контрольній групах продемонстрував наявність змін за всіма рівнями (табл. 1). У контрольній групі зміни рівня сформованості професійної компетентності незначні – на 2,8 % зросла кількість навчально-допоміжного персоналу з достатнім рівнем сформованості професійної компетентності, на 0,7 % – із середнім рівнем, низький рівень знизився на 3,5 %. Зміни в експериментальній групі виявилися істотними: значно зменшилася кількість навчально-допоміжного персоналу з низьким рівнем сформованості професійної компетентності (на 29,2 %), зросла кількість із середнім (на 13,6 %) та достатнім (на 15,6 %) рівнями.

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу (у %)

Критерії	Рівні сформованості професійної компетентності											
	Достатній				Середній				Низький			
	ЕГ (n=147)		КГ (n=143)		ЕГ (n=147)		КГ (n=143)		ЕГ (n=147)		КГ (n=143)	
	до	після	до	після	до	після	до	після	до	після	до	після
	експерименту				експерименту				експерименту			
Когнітивний	32,7	45,6	31,5	32,9	31,2	43,5	30,8	31,5	36,1	10,9	37,7	35,6
Функціональний	31,3	46,3	32,2	34,2	27,2	42,2	27,3	28,7	41,5	11,5	40,5	37,1
Особистісний	19,0	38,1	19,6	23,8	29,9	43,5	32,2	32,1	51,1	18,4	48,2	44,1
Загальний рівень	27,9	43,5	28,0	30,8	29,3	42,9	30,1	30,8	42,8	13,6	41,9	38,4

Результати педагогічного експерименту піддавалися аналізу із застосування t-критерію Стюдента, який підтвердив наявність істотної різниці між рівнями сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу експериментальної та контрольної груп по завершенню формувального етапу експерименту: $t_{emp} = 6,37$, що більше за $t_{табл} = 1,97$ (для рівня значимості $\alpha = 0,05$ та при 288 ступенях свободи).

Отже, експериментальна перевірка засвідчила, що зростання рівня сформованості професійної компетентності за когнітивним, функціональним та особистісним критеріями у експериментальній групі відбулося завдяки спеціально організованому поетапному навчанню в рамках розробленої моделі, спрямованому на формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти.

У висновках до розділу акцентовано на тому, що проведене експериментальне дослідження з перевірки ефективності моделі формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу підтвердило правильність висунутої гіпотези та досягнення мети дослідження.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення актуального наукового завдання – формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти.

Результати проведеного дослідження підтвердили гіпотезу, продемонстрували вирішення поставлених завдань та дозволили сформулювати висновки:

1. Аналіз наукових джерел з проблеми дослідження дав змогу з'ясувати сутність професійної компетентності з позицій різних підходів: ситуаційного (включає проблемно-практичний, смисловий та ціннісний аспекти у змісті професійної компетентності), функціонального (здатність застосовувати професійні знання, уміння, способи виконання професійної діяльності; здійснювати роботу відповідно до вимог посади, відповідати вимогам професії), діяльнісного (готовність до виконання професійної діяльності з використанням професійно важливих якостей та досвіду; спроможність приймати правильні рішення та нести за них відповідальність), особистісного (професійно важливі особистісні якості, що дозволяють здійснювати відповідну діяльність), особистісно-діяльнісного (інтегральне, системне утворення, що поєднує в собі знання, уміння, навички, ділові та особистісні характеристики, мотивацію до самовдосконалення, які дозволяють ефективно здійснювати професійну діяльність).

Професійну компетентність навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу визначаємо як складне утворення, що інтегрує в собі: знання та вміння, необхідні для ефективного здійснення професійної діяльності; навички для виконання службових завдань; професійні, світоглядні та громадянські якості, що сприяють формуванню в особистості здатності розв'язувати складні завдання та проблеми в контексті забезпечення освітнього процесу, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, на основі самостійності та відповідальності.

2. Формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу здійснюється за рахунок інтеграції неформальної освіти з інформальною. Виявлено характеристики інтеграції неформальної та інформальної освіти: взаємодія, взаємопроникнення і розширення можливостей неформальної та інформальної навчальної діяльності, спрямованих на формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу. У результаті інтеграції неформальної та інформальної освіти на основі комплексного застосування форм, методів, засобів навчання виникає цілісна система, яка забезпечує повноту і цілісність

процесу формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу через координацію цілей, завдань і результатів навчання, змісту, спрямованого на розв'язання поточних виробничих проблем, вирішення практичних завдань, які можуть виникнути у майбутньому, здійснення подальшої навчальної діяльності.

3. Структура професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищих навчальних закладів складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: змістового, операційно-діяльнісного та особистісно-мотиваційного, що відповідають складовим структури Національної рамки кваліфікацій (знання, уміння, комунікація, автономність і відповідальність). До змістового компонента відносимо необхідну сукупність професійних знань і їх розуміння, що є основою усвідомленого, цілеспрямованого здійснення професійної діяльності. У складі операційно-діяльнісного компонента виокремлюємо сукупність професійних умінь, необхідних для виконання відповідних посадових функцій; комунікаційних навичок; способів і досвіду розв'язання службових завдань на основі самостійності та відповідальності. Особистісно-мотиваційний компонент включає сукупність особистісних якостей; стійких мотивів, що сприяють усвідомленню значущості професійної діяльності; орієнтацію на професійне самовдосконалення.

Визначено три рівні сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу: низький, середній, достатній. Виділено критерії та відповідні їм показники сформованості професійної компетентності: когнітивний (наявність професійних знань; розуміння цілей та завдань професійної діяльності; обізнаність із методами та способами виконання службових завдань), функціональний (сформованість професійних умінь; оволодіння навичками, способами і досвідом самостійного розв'язання службових завдань; наявність умінь здійснювати самоконтроль, самоаналіз і самооцінку результатів професійної діяльності), особистісний (сформованість професійно важливих і необхідних для професійної діяльності якостей; усвідомлення значущості своєї діяльності; прагнення до підвищення професійної компетентності, самовдосконалення та саморозвитку).

У процесі дослідження визначено організаційно-педагогічні умови (забезпечення інтеграції неформальної та інформальної освіти; етапність формування професійної компетентності в сукупності її компонентів; побудова навчання з орієнтацією на особливості професійної діяльності; забезпечення науково-методичного та інформаційного супроводу; індивідуалізація процесу навчання), від яких залежатиме ефективність процесу формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу.

4. Розроблено модель формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу, яка складається з цільового, змістового, організаційно-процесуального та оцінювально-результативного блоків. Цільовий блок включає мету і

завдання формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти, методологічні підходи, принципи. Змістовий блок містить види професійної діяльності навчально-допоміжного персоналу (технологічний, організаційно-управлінський, інформаційно-аналітичний та комунікативний), які зумовлюють структурні компоненти професійної компетентності (змістовий, операційно-діяльнісний, особистісно-мотиваційний) та визначають зміст навчання задля її формування. До організаційно-процесуального блоку входять складові компоненти формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу (навчання на робочому місці, короткотермінові курси підвищення кваліфікації, довготермінові курси підвищення кваліфікації, самонавчання), організаційно-педагогічні умови, форми, методи та засоби навчання. Оцінювально-результативний блок містить критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності.

Експериментальна перевірка моделі формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу засвідчила суттєві зміни рівнів сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу експериментальної групи: з 27,9 % до 43,5 % зростає кількість осіб з достатнім рівнем; з 29,3 % до 42,9 % збільшилася кількість осіб із середнім рівнем; з 42,8 % до 13,6 % зменшилася кількість осіб із низьким рівнем сформованості професійної компетентності. Такі результати зумовлені спеціально організованим поетапним навчанням в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти.

5. Розроблено та апробовано методичні рекомендації щодо формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти, варіативні програми короткотермінових курсів підвищення кваліфікації (без відриву від виробництва) «Професійна компетентність навчально-допоміжного персоналу навчальних частин / груп з організації освітнього процесу факультетів / інститутів» і «Професійна компетентність навчально-допоміжного персоналу кафедри»; програму довготермінових курсів підвищення кваліфікації навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу (з відривом від виробництва) «Трансформація професійної діяльності навчально-допоміжного персоналу в умовах реформування вищої освіти України».

Урахування основних результатів дисертаційного дослідження дає можливість запропонувати рекомендації на таких рівнях:

– *організаційно-адміністративному*: у вищому навчальному закладі створити структурний підрозділ для організації підвищення кваліфікації навчально-допоміжного персоналу, координації роботи наставників, модернізації навчання на робочому місці, забезпечення сприятливих умов для самонавчання; запровадити систему мотивації професійного розвитку навчально-допоміжного персоналу (передбачити матеріальне заохочення, кар'єрне просування, покращення умов праці);

– *організаційно-методичному*: впровадити авторські програми підвищення кваліфікації навчально-допоміжного персоналу; коригувати і доповнювати їх відповідно до законодавчих та організаційних змін в освітньому процесі вищого навчального закладу;

– *практичному*: використовувати у процесі адаптації, професійного розвитку навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу матеріали дослідження, методичні рекомендації щодо формування професійної компетентності в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти; систематично проводити тренінги з організації самоосвітньої діяльності навчально-допоміжного персоналу, саморозвитку та самовдосконалення.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу. Подальша перспектива наукових пошуків лежить у площині дослідження окремих складових професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу, розроблення технології її формування в умовах змішаного навчання, удосконалення навчально-методичних матеріалів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Жихорська О. В. Корпоративне навчання персоналу класичних університетів : понятійно-термінологічний дискурс у контексті управлінської діяльності / О. В. Жихорська // Витоки педагогічної майстерності : Серія Педагогічні науки : зб. наук. пр. Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ, 2011. – Вип. 8. – Ч. 1. – С. 118–122.

2. Жихорська О. В. Сутність інтеграції видів освіти у підготовці навчально-допоміжного персоналу ВНЗ / О. В. Жихорська // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : зб. наук. пр. – 2014. – № 4 (25). – С. 193–199.

3. Жихорська О. В. Структура професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу / О. В. Жихорська // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки: зб. наук. пр. : У 2 т. – 2015. – № 2 (27). – Т. 2. – С. 12–21.

4. Жихорська О. В. Критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу / О. В. Жихорська // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2015. – Vol. III (34). – № 69. – С. 33–38.

5. Жихорська О. В. Реалізація моделі формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального

закладу в умовах інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти / О. В. Жихорська // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал. – 2015. – № 10 (54). – С. 85–95.

6. Жихорська О. В. Зміст формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти / О. В. Жихорська // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького : Серія «Педагогіка»: зб. наук. пр. – 2015. – № 2 (15). – С. 113–120.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Жихорська О. В. Професійний розвиток навчально-допоміжного персоналу класичних університетів в умовах корпоративного навчання / О. В. Жихорська // Зб. тез XIII Міжнар. наук. конф. молодих науковців «Проблеми особистості в сучасній науці : результати та перспективи досліджень», (Київ, 13–15 квітня 2011 р.). – К. : ВПЦ «Київський університет», 2011. – С. 22–23.

8. Жихорська О. В. Модель формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти / О. В. Жихорська // Освітні інновації : філософія, психологія, педагогіка : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., (Суми, 3 грудня 2015 р.). – У 4 ч. – Суми: ВВП «Мрія», 2015. – Ч. 2. – С. 42–46.

9. Жихорська О. В. Поетапне формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти / О. В. Жихорська // Зб. тез наук. роб. учасн. Міжнар. наук.-практ. конф. «Перспективні напрями розвитку сучасних педагогічних і психологічних наук», (Харків, 12–13 лютого 2016 р.). – Харків : Східноукр. орг.-ція «Центр педагогічних досліджень», 2016. – С. 36–40.

10. Жихорська О. В. Формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти : методичні рекомендації / О. В. Жихорська. – К. : Академпрес, 2016. – 125 с.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

11. Жихорська О. В. Формування комплексної системи підготовки персоналу класичних університетів / З. О. Луцишин, О. В. Жихорська // Економіка і менеджмент культури : наук. журнал. – К. : НАКККіМ, 2012. – № 1–2. – С. 61–67.

12. Жихорська О. В. Особливості професійної діяльності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу / О. В. Жихорська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка. – 2015. – Вип. 2 (2). – С. 28–33.

АНОТАЦІЇ

Жихорська О. В. Формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2017.

Дисертацію присвячено формуванню професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти. Визначено поняття «професійна компетентність навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу», обґрунтовано її зміст і структурні компоненти; виділено критерії та показники сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу.

Розроблено модель формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу, яка базується на систематизації процесу підготовки та розвитку навчально-допоміжного персоналу з метою задоволення соціального замовлення на працівників з достатнім рівнем професійної компетентності.

У результаті дослідження теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу; розроблено методичні рекомендації щодо формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти.

Ключові слова: професійна компетентність, навчально-допоміжний персонал вищого навчального закладу, інтеграція неформальної та інформальної освіти, модель формування професійної компетентності, навчання на робочому місці, самонавчання.

Жихорская О. В. Формирование профессиональной компетентности учебно-вспомогательного персонала высшего учебного заведения в условиях интеграции неформального и информального образования – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, 2017.

Диссертация посвящена формированию профессиональной компетентности учебно-вспомогательного персонала высшего учебного заведения в условиях интеграции неформального и информального образования.

В диссертационном исследовании проанализированы ситуационный, функциональный, личностный, деятельностный, личностно-деятельностный подходы к пониманию профессиональной компетентности, выделены ее существенные характеристики, определено понятие «профессиональная компетентность учебно-вспомогательного персонала высшего учебного заведения». Раскрыто понятие интеграции неформального и информального образования в подготовке учебно-вспомогательного персонала, определены особенности профессиональной деятельности и профессионального самосовершенствования учебно-вспомогательного персонала.

Обосновано содержание и структурные компоненты профессиональной компетентности учебно-вспомогательного персонала (содержательный, операционно-деятельностный и личностно-мотивационный).

Определены и охарактеризованы критерии (когнитивный, функциональный, личностный), показатели и уровни (низкий, средний, достаточный) сформированности профессиональной компетентности учебно-вспомогательного персонала высшего учебного заведения.

Результаты анкетирования работников из числа учебно-вспомогательного персонала и экспертов показали преимущественно низкий и средний уровни сформированности профессиональной компетентности учебно-вспомогательного персонала по основным критериям и позволили выявить проблемы, которые препятствуют ее формированию.

Разработана модель формирования профессиональной компетентности учебно-вспомогательного персонала высшего учебного заведения в условиях интеграции неформального и информального образования, которая включает: цели и задачи; методологические подходы; принципы, структурные компоненты профессиональной компетентности учебно-вспомогательного персонала; виды профессиональной деятельности, определяющие направленность содержания формирования профессиональной компетентности; компоненты формирования профессиональной компетентности учебно-вспомогательного персонала; организационно-педагогические условия; формы, методы и средства обучения; уровни, критерии и показатели сформированности профессиональной компетентности; методы оценивания.

Экспериментальная работа по формированию профессиональной компетентности учебно-вспомогательного персонала высшего учебного заведения осуществлялась поэтапно: на ознакомительно-репродуктивном этапе путем обучения на рабочем месте и самообучения; на преобразовательном этапе – проведения краткосрочных курсов повышения квалификации, обучения на рабочем месте и самообучения; на продуктивном этапе – проведения долгосрочных курсов повышения квалификации, обучения на рабочем месте, самообучения.

Проведенное экспериментальное исследование подтвердило гипотезу: формирование профессиональной компетентности учебно-вспомогательного персонала высшего учебного заведения будет эффективным, если процесс осуществляется в условиях интеграции неформального и информального

образования, с обеспечением научно-методического и информационного сопровождения, соблюдением принципов организации продуктивного обучения, что дало возможность выполнить все задания и достичь поставленной цели.

На основе результатов исследования предложены методические рекомендации по формированию профессиональной компетентности учебно-вспомогательного персонала высшего учебного заведения.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, учебно-вспомогательный персонал высшего учебного заведения, интеграция неформального и информального образования, модель формирования профессиональной компетентности, обучение на рабочем месте, самообучение.

Zhykhorska O. V. Professional competence development of support staff of higher education institutions in the context of non-formal and informal education integration – Manuscript.

Thesis for PhD in Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, 2017.

The thesis focuses on professional competence development of support staff of higher education institutions in the context of non-formal and informal education integration. The notion «professional competence of support staff of higher education institutions» is defined, its content and structural components are substantiated; the criteria and indicators of a developed professional competence of support staff of higher education institutions are elaborated.

The model of development of professional competence of support staff of higher education institutions has been designed. The model bases on the systematization of the process of training and career development of support staff aimed at addressing the social request for employees having a sufficient level of professional competence.

The results of the research allowed to substantiate theoretically and to verify experimentally the model of development of professional competence of support staff of higher education institutions; as well as to elaborate the methodical guidelines for development of professional competence of support staff of higher education institutions in the context of non-formal and informal education integration.

Key words: professional competence; support staff of higher education institutions; non-formal and informal education integration; professional competence development model; work-based learning; self-learning.

Віддруковано у друкарні ТОВ «САК Лтд»
Підписано до друку 30.05.2017 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний, друк офсетний.
Умов.-друк. арк. 1,16.
Наклад 100 примірників. Зам. № 105

